

Dünya Barışı için Kültürel Miras: Uluslararası İlkesel Metinlerde Paylaşılan/ Ortak Miras Kavramı

Melis Bilgiç ELMAS - Aylin Akçabozan TAŞKIRAN

1. Giriş

Kültürel mirasın dünya barışının sağlanmasındaki rolü ve bu anlamdaki katkıları, uluslararası ölçekte koruma alanında giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, UNESCO, ICOMOS, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşlar, özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren geliştirdikleri ilkesel metinler aracılığıyla kültürel mirasın birleştirici değerlerini ve kültürel çeşitliliğin önemini vurgulayan önemli adımlar atılması sağlanmıştır. Ancak, süregelen savaşlar ve çatışma durumlarının yanı sıra kültürel miras tanımının tekil anlatılar doğrultusunda araçsallaştırılmasına yönelik eleştirel bakış açıları, kül-

türel mirasın barış inşasındaki rolüne ilişkin yenilikçi yolların tartışılmasına olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Bu makale kapsamında, farklı uluslararası örgütler tarafından geliştirilen 33 adet uluslararası ilkesel metinde ortak/paylaşılan miras kavramına ilişkin güncel tanımlar ve koruma disiplini çerçevesinde söz konusu güncel kavramların barış inşasına katkıları için yardımcı olabilecek ilkeler incelenmiştir (Tablo 1). Çağdaş dinamikler karşısında kültürel miras politikalarının karşılaştığı zorluklar ve çatışmaların önlenmesindeki rolleri ele alınarak; ortak/paylaşılan mirasın, çoğulcu ve kapsayıcı miras söylemleri ve kültür politikalarını mümkün kılan diyalog ve işbirliğine dayalı yenilikçi araçlarla nasıl ele alınabileceği

Yıl	Uluslararası Belge ve Tüzükler	Yıl	Uluslararası İlkesel Metinler
1931	Atina Antlaşması	2003	UNESCO Somut Olmayan Mirasın Korunması Sözleşmesi
1931	Birinci Uluslararası Tarihi Anıtlar, Mimar ve Teknisyenleri Kongresi, Carta Del Restauro	2003	AVRUPA KONSEYİ Kültürlerarası Diyalog ve Çatışmaların Önlenmesine İlişkin Bildirge
1954	Silahlı Çatışma Halinde Kültürel Değerlerin Korunması Sözleşmesi" (Lahey Konvansiyonu)	2004	Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı, Kültür için Gündem 21
1954	AVRUPA KONSEYİ Avrupa Kültür Sözleşmesi	2005	UNESCOKültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi
1964	İkinci Uluslararası Tarihi Anıtlar, Mimar ve Teknisyenleri Kongresi, Venedik Tüzüğü	2005	AVRUPA KONSEYİKültürel Mirasın Değerine İlişkin Çerçeve Sözleşmesi Faro Sözleşmesi
1966	UNESCO Uluslararası Kültürel İş birliği İlkeleri Bildirgesi	2008	ICOMOS, Yerin Ruhunun Korunmasına İlişkin Quebec Bildirgesi
1972	UNESCO Dünya Mirası Sözleşmesi	2008	ICOMOS Kültürel Miras Alanların Algılanması ve Sunumu Tüzüğü
1975	ICOMOS Amsterdam Bildirgesi	2008	AVRUPA KONSEYİ Kültürlerarası Diyaloga İlişkin Resmi Rapor
1976	UNESCOTarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Korumada Tavsiyeler (Nairobi Tavsiyeleri)	2011	ICOMOSTarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valletta İlkeleri
1979/2013	ICOMOS Avustralya Kültürel Öne Sahip Yerlerin Korunması Amaçlı Avustralya-ICOMOS Tüzüğü (Burra Tüzüğü)	2014	AVRUPA BİRLİĞİ Avrupa için kültürel mirasa entegre bir yaklaşıma doğru
1985	AVRUPA KONSEYİ Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi	2014	ICOMOS İNSANİ DEĞER OLARAK MİRAS VE PEYZAJ HAKKINDA FLORANSA BİLDİRGESİ
1987	ICOMOSTarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü (Washington Tüzüğü)	2015	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
1994	ICOMOS- UNESCO-ICCROM, Nara Özgünlük Belgesi	2016	AVRUPA BİRLİĞİUluslararası Kültürel İlişkilere Yönelik Bir AB Stratejisine Doğru
1995	AVRUPA KONSEYİ Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesinin (1995) (Avrupa Bölgesel veya Azınlık Dilleri Şartı (1992)	2017	ICOMOS Miras ve Demokrasiye İlişkin Delhi Bildirgesi (Delhi Declaration on Heritage and Democracy)
1998	Avustralya ICOMOS Önemli Alanların/Yerlerin Korunmasında Birlikte Yaşama Etiği Kuralları	2017	AVRUPA KONSEYİ 21'nci Yüzyıl için Avrupa Miras Stratejisi
2000	UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi	2018	EUROPA NOSTRA (BİZİM AVRUPA) Berlin Eylem Çağrısı
2008	AVRUPA KONSEYİ Kültürlerarası Diyalogun Geliştirilmesine İlişkin Bakü Deklarasyonu		

Tablo 1. Çalışma kapsamında incelenen Uluslararası Belge ve Tüzükler (Bilgiç Elmas, 2024)

irdelenmiştir. Ayrıca, kültürel mirasın farklı topluluklar arasında anlayış ve işbirliğini teşvik etmek için bir araç olarak nasıl etkili bir şekilde kullanılabileceğine dair örnekler ve öneriler sunulmuştur.

2. Güncel Koruma Disiplini İçinde Ortak ve Paylaşılan Miras Kavramlarının Yeri

Çağdaş toplumların geçmişleri ile yüzleşerek; kültürel çeşitliliklerini ve kültürel kimliklerini muhafaza etmelerini ve gelecek nesiller için sürekliliğini sağlayabilmeleri için paylaşılan miras (*shared heritage*) ve ortak miras (*common heritage*) kavramları kritik önem taşımaktadır. Kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması konusunda farklılıkları da olan ancak birbirini tamamlayan bu kavramların; koruma disiplini içinde son 20 yıllık süreçte tartışmaya açılan güncel kavramlar olduğunu söylemek mümkündür.

Bu çerçevede **ortak miras**, ilk olarak belirli bir topluluğa ait olmaktan ziyade tüm insanlığa ait olan doğal ve kültürel varlıklar olarak ifade edilmiştir. **Paylaşılan miras** ise ortak geçmişte birden fazla ve çeşitli grup veya toplulukla ilişkili olarak üretilen ve tanınan kültürel veya doğal varlıkları ifade etmektedir (Küver, 2022). Bu varlıklar süreç içinde farklı gruplar için farklı anlamlar veya değerler kazanmışlardır (Fairclough, 2009, s. 34). Bunlardan hareketle her iki kavramın temelinde ortak ve ilişkili geçmiş ürünü olma, kapsayıcılık değerine sahip olma ve farklı kültürler için kültürlerarası alışveriş ve diyalog için araç olmaları yanı sıra kültürel kimliği zenginleştirecek bir kaynak olarak tanımlanmaları gibi ifadeler yer almaktadır (Elizabeth, 2010, s. 10).

Paylaşılan miras ve ortak miras kavramları, literatürde birbirlerini tamamlayan kavramlar olarak kullanıldığı gibi çoğunlukla birbirinin yerine de kullanılmıştır. Ortak miras, evrensel değerlerin korunmasını ve uluslararası işbirliğini vurgularken, paylaşılan miras, kültürel çeşitliliğin ve toplumsal bağların önemini ön plana çıkarmaktadır. Bu kavramlar arasındaki temel farklılıklar; korumanın öznesinin ve kapsamının yanı sıra koruma eylemine yöneliktir. Bu anlamda ortak miras çoğunlukla Dünya Mirası alanlarına referans verirken; paylaşılan miras ise daha yerel ölçeklerde de olabilmektedir. Bu noktada

her iki kavram için de koruma öznesi zengin çeşitlilikte ve hem somut hem de somut olmayan varlıkları kapsayacak şekilde geniş kapsamlıdır. Peyzajlar, kentsel ve kırsal alanlar ya da yapı ölçeğinde olabilecekleri gibi pratikler ya da koleksiyonlar olmak üzere farklı dil, din ve kültürlerle ilişkili kategorilerde ele alınabilmektedir (Holtorf, 2010, ss. 92-95).

Son yıllarda uluslararası toplantılarda yapılan tartışma konularından biri mimari mirasın sadece ulusal bir kaygı sorunundan ibaret olmadığı yönündedir. Witcomb, mirası ulusal çerçeveden çıkarmak gerektiğini savunmaktadır (Witcomb, 2010). Her ülkede 19. yüzyıldan beri sayısız kurum ve kuruluş bulunmaktadır ve bu kurum ve kuruluşların amacı ulusal sınırların ötesine geçmektedir. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Milletler Cemiyeti, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Birleşmiş Milletler'in ve UNESCO'nun amacı da barış inşa etmek olup; bu amacı ile ulusal sınırların ötesine geçmektedir (ICOMOS Avusturya, 2019). Özellikle savaş zamanı ve sonrası dönemde miras alanlarının korunması söz konusu olduğunda ulusal sınırların ötesinde bir bakış açısı geliştirilmelidir.

Bu bağlamda, ortak mirasın korunmasına yönelik uygulamalardan biri olarak son dönemde **Sınır aşırı seri adaylıklar** gündeme taşınmıştır (Akçabozan Taşkiran & Binan, 2020, s. 68). Bu kapsamda Taraf Devletler bir araya gelerek kültürel mirasın tespiti, sunulması ve korunması konusunda çalışmalar yapmaktadır. Dünya Mirası Listesi'nde yer alan sınır aşırı ve ulus aşırı seri miras alanlarının sayısı son yıllarda artmıştır. Bu konuda tematik çalışmalar da hız kazanmış olup; özellikle daha kırılgan olan doğal miras alanları, kültürel rotalar gibi ortak miras alanlarının belgelenmesine önem verilmektedir. Kültürel Rota kategorisinde Dünya Mirası Listesi'nde yer alan İspanya'daki Camino de Santiago, barışı ve kültürlerarası anlayışı teşvik etmektedir. Dünyanın dört bir yanından binlerce insan Camino'yu yürüyerek deneyimlerini paylaşmakta ve farklı kültürler hakkında bilgi edinmektedir (**Şekil 1**).

Slovenya'nın Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan Alpler'den Adriyatik'e Barış Yolu: 1. Dünya Savaşı Mirası (The Walk of Peace from the Alps to the Adriatic – Heritage of the First World War), özel bir barış ve anma rotası olup, koruma altındaki doğal çevre ile bütünleşen anıtsal bir peyzajdır (**Şekil 2**). Önemli bir kültü-

Şekil 1. Camino de Santiago Hac Yolu (Fotoğraflar: A. Akçabozan Taşkiran, 2015).

Şekil 2. Alpler'den Adriyatik'e Barış Yolu: 1. Dünya Savaşı Mirası (The Walk of Peace from the Alps to the Adriatic – Heritage of the First World War²).

rel ve sosyal birlikteliği temsil etmekte olup hem bireysel ve hem de kolektif deneyimi vurgulamaktadır. Bileşenlerinin her biri, paylaşılan/ortak mirasın izlerini yansıtmaktadır¹.

2023 yılında Dünya Mirası Listesi'ne alınan Birinci Dünya Savaşı mezarlık alanları ve hafıza mekânları (Batı Cephesi) ulus aşırı seri miras alanı, Birinci Dünya Savaşı'nda yıkım ve kitlesel ölümlerin yaşandığı alanları hatırlatmakta ve toplumları yeniden birleştirerek barış mesajı vermektedir (Şekil 3). Çatışmalarda kayıpların ortak hafızası güncel ve dinamik bir karaktere sahiptir. Dünyanın her yerinden milyonlarca ziyaretçi bu alanları ziyaret etmektedir. Bu alanda hafızanın tarihi, üstün evrensel değeri oluşturmaktadır. Bugün, Birinci Dünya Savaşı'nın mezar alanları ve anma mekânları, barışın ve uzlaşmanın desteklendiği ve kayıpların anıldığı önemli yerler haline gelmiştir³.

Stecci Orta Çağ Mezar Taşları ulus aşırı seri miras alanına katılan Taraf Devletler, yıllar süren savaş sonrasında, kültürel miras üzerinden ortak mirası korumak amacıyla işbirliği yapmıştır. Geçerli olan mevzuatla, Stecci Orta Çağ Mezar Taşları ile 28 mezar alanının yasal olarak korunması sağlanmıştır (Şekil 4). Kültürel mirasın korunması ve yönetimi için Taraf Devletlerin

yasal ve idari sistemleri farklı olsa da her bir Taraf Devlette mezarlıklar ve mezar taşları için en yüksek koruma seviyesi sağlanmıştır. Ulus aşırı koordinasyon, Uluslararası Koordinasyon Komitesi aracılığıyla ve ortak stratejilerin, ilkelerin ve standartların uygulanması yoluyla kurulmuştur. Her bir Taraf Devlet, topraklarında bulunan mezar alanlarının korunmasından, bakımından ve yönetiminden sorumludur (Lovrenovic, 2010).

Paylaşılan/ortak mirası koruma anlayışı, ortaklaşa yönetim, ortak miras alanlarının ve barış alanlarının çatışmaların çözümüne ve barışa katkısı, çeşitli ortak koruma alanlarına ilişkin deneyimler, kazanımlar, fırsatlar ve ortak koruma alanlarının sağladığı faydalar üzerine çok sayıda örnek verilebilir. Bu bağlamda, paylaşılan/ortak mirası koruma alanlarının daha iyi yönetilmesi için stratejiler ve uluslararası ortaklık imkânları araştırılmalı, diğer yandan, uluslararası ortaklıkların geliştirilmesi için paylaşılan/ortak miras kavramının yeri ilkel metinler üzerinden okunmalıdır.

3. İlkel Metinlerde Paylaşılan/Ortak Miras Kavramının Yeri

Uluslararası ilkel metinler, paylaşılan/ortak miras kavramı ile ilişkili olarak, koruma öznesi niteliğindeki tanımlar ile korunması konusunda önerilen sorumluluklar ve yaklaşımlar bağlamında ele alınmıştır. Koruma alanında temel ilkelerin belirlendiği Atina Antlaşması (1931) ve Carta Del Restauro (Atina/Restorasyon Tüzüğü, 1931), aynı zamanda dünya ölçeğinde kültürel mirası koruma alanında ortak bir tavır belirleme ve işbirliği çalışmalarının ilki olarak tanımlamak mümkündür. Söz konusu belgelerde somut kültür varlıkları üzerinden paylaşılan ve ortak miras kavramları ile ilişkilendirilebilecek ilkeler olarak geçmişe ait tüm dönem

Şekil 3. Birinci Dünya Savaşı mezarlık alanları ve hafıza mekânları (Batı Cephesi) (Funerary and memory sites of the First World War (Western Front)⁴)

eklerine ve katmanlara saygı ilkeleri vurgulanmıştır (The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments, 1931).

II. Dünya Savaşı'nın kentsel mekân ve belleğe yönelik büyük ölçekli kayıplara neden olması gibi gelişmeler üzerine 1945 yılında kurulan UNESCO'nun temel amaçları arasında eğitim, bilim ve kültür alanında uluslararası işbirliği sağlayarak dünya barışına katkıda bulunmak yer alıyor. İnsanlar arasında dil, din, ırk ve cinsiyet farkı gözetmeden insan hak ve özgürlüklerine saygıyı temel ilke olarak benimseyen UNESCO, üye devletlerinde bulunan komisyonları aracılığıyla çeşitli çalışmalar yapmıştır.

UNESCO, Dünya Mirası Programı'nı dünyanın dikkatini çeken üç olaya yanıt olarak mirasın korunması için yapılandırmış ve ileriye etkili bir yaklaşım sunacak şekilde tasarlamıştır. Bunlar, 1960 yılında Aswan barajının yapımı nedeniyle ortaya çıkan Nubia Anıtları'na yönelik tehdit, 1966'daki Floransa'nın merkezindeki sel baskını ve Venedik'te devam eden su baskını sorunudur (Pocock, 1997). Söz konusu krizler, UNESCO'yu, ülkelerin endüstriyel gelişme, doğal afet veya savaş nedeniyle benzer şekilde tehdit altındaki alanları korumalarına yardımcı olacak bir resmi göreve teşvik etmiştir.

En önemlilerinden biri olmak üzere 1960'tan 1980'e kadar UNESCO, Nubia Anıtları'nın kurtarılması projesini yönetmiştir⁶. Bu kapsamda oluşturulan uluslararası misyon ile 22 anıt ve anıt grubu, beş kıtadan gelen 40 teknik uzman tarafından kurtarılmıştır. Başta Abu Simbel ve Philae olmak üzere çok büyük tapınakların yerleri değiştirilmiştir (Şekil 5). Bu teknik çalışmalar, mirasın korunması ile ilgili uzlaştırmacı yeni süreçleri belirlemiştir. UNESCO, insanlığın ortak mirasını korumak için dünyanın en iyi uzmanlarını bir araya getirebileceğini ve uluslararası desteği alabileceğini kanıtlamıştır. Nubia Anıtları'nın kurtarılması projesi, Dünya Mirası konseptinin öncülü olması ve kültürel mirasın insanlığın ortak mirası olduğu düşüncesini desteklemesi bakımından önemlidir.

Bu süreçte koruma alanında dönüm noktası olarak kabul edilen Venedik Tüzüğü'nün (1964) giriş bölümünde; insanların, anıtların insanlığı birleştiren değerlerinin giderek daha fazla farkına varmakta olduğunu ve bu nedenle "ortak miras" tanımının kabul görmeye başladığı ifade edilmiştir. Bu anlamda da gelecek nesiller için ortak mirasın korunması sorumluluğu "ortak sorumluluk" olarak kabul edilmiştir (International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter), 1964).

UNESCO tarafından yayınlanan Uluslararası Kültürel İşbirliği İlkeleri Bildirgesi'nde (1966) kültürlerin zenginliğinin, çeşitliliğinin ve özellikle karşılıklı etkileşiminden kaynaklanan değerlerinin ortak mirasın parçası olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca ortak mirasa ilişkin sorumluluklar boyutunda bilgi paylaşımı, kültürlerarası işbirliği ile saygı ortamının sağlanma-

sı insan haklarına uygun yaklaşımlar belirlenmesi gibi konular üzerinde durulan erken tarihli metinlerden birisidir (Declaration of the Principles of International Cultural Cooperation, 1966). Bu doğrultuda 1972 tarihli Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme ile insanlığın ortak mirası (universal value) ve ortak sorumluluk kavramları ile uluslararası işbirliği ve barışın güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu tarihten itibaren UNESCO'nun en önemli görevlerinden biri de üye ülkelerde bulunan tarihi eserleri, yapıları dünya mirası kabul ederek koruma altına aldığı Dünya Mirası Listesi'nin oluşturulmasıdır. Dünya Mirası Sistemi, sadece uluslar ve etnik gruplardan oluşan bir topluluk olmayıp, tüm insanlığın bir topluluk olarak görülmesini öne sürmektedir. Dünya üzerinde farklı zaman dilimlerinden ve coğrafyalardan varlıkları Dünya Mirası Listesi'ne almak, küresel coğrafyada yeni semboller ve yerler oluşturma bir yolu haline gelmiştir. Son yıllarda ulusal tanıtımdan daha ziyade, diyalog ile barışın geliştirilmesine yardımcı olan adaylıklara öncelik verilmektedir.

Şekil 4. Stecci Orta Çağ Mezar Taşları (Stecci Medieval Tombstone Graveyards)⁵
First World War.

Devamında Avrupa Konseyi'nin "Avrupa Mimari Miras Yılı" olarak belirlediği 1975 yılında "Geçmişimiz için Bir Gelecek" teması kapsamında mimari miras, tüm halkların ortak mirası olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda korunmaları konusunda sorumluluğun belirli bir ülkeye ya da bölgeye ait olmaksızın; uluslararası boyutta ortak olduğu vurgulanmıştır (The Declaration of Amsterdam, 1975). 1990'lı yılların sonundan itibaren koruma alanında özgünlük kavramının tartışmaya açıldığı toplantılar sonunda hazırlanan Nara Özgünlük Belgesi'nde (1994)

Şekil 5. UNESCO Nubia anıtları kurtarma kampanyası

kültürlerin ve kültürel miraslarının çeşitliliği ile ortak belleğin tüm farklı yönlerine saygı duyulmasına ilişkin ilkeler vurgulanmıştır. UNESCO'nun izinde ortak sorumluluk ve uluslararası işbirliği (madde 8) ilkeleri tüzük kapsamında vurgulanan temel tanımlar olmuştur (The Nara Document on Authenticity, 1994).

Sonraki süreçte UNESCO'nun 21. yüzyıl için “yeni bir kurucu eylem” olarak tanımladığı Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi (2001) kapsamında ilk defa kültürel çeşitlilik, ortak miras olarak kabul edilirken ve bu çeşitliliğin korunmasının ortak mirası zenginleştireceği vurgulanmıştır. Bu bağlamda barış inşası için kültürlerarası diyalog, uluslararası işbirliği ve dayanışma, bilgi paylaşımı ve insan haklarına saygılı kültür politikalarının benimsenmesi gibi yaklaşımlar bu bildirgenin temelini oluşturmuştur (Universal Declaration on Cultural Diversity, 2000). Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan “Kültürlerarası Diyalog ve Çatışmaların Önlenmesine İlişkin Bildirge bağlamında; kültüre dayalı anlayış doğrultusunda kültürel kimlik, kültürel vatandaşlık ve kültürel demokrasi gibi kavramlar tanımlanmıştır. Ayrıca bildirgede demokratik ve adil bir toplum yapısının sağlanması yanı sıra yönetim ve sektörler arası işbirliğine dayalı kültür politikaları, eğitim stratejileri ve sanatsal faaliyetlerin geliştirilmesini önerilmektedir (Declaration on Intercultural Dialogue and Conflict Prevention, 2003).

özellikle dil çeşitliliği, bu anlamda ise uluslararası işbirliği ve dayanışma, eğitim ve bilinçlendirme gibi kavramların bu anlamdaki rolü üzerinde durulmuştur (Convention on Diversity of Cultural Expressions, 2005).

Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan Faro Sözleşmesi (2005), kültürel mirasın toplumsal ve insani unsurlara dayalı olarak tanımlandığı bir çerçeve metin olarak, ortak hafıza, kimlik ve yaratıcılık kaynağı olan mirasın, kültürel çeşitlilik, insan hakları ve barışçıl toplumlar için bir “kaynak” olduğunu vurgular. Sözleşme, mirasa erişim hakkı, demokratik katılım ve kültürlerarası diyalog gibi kavramların önemini öne çıkarır. Ayrıca, değer odaklı bir yaklaşım önererek, farklı bakış açılarının kabulünün barış ve uzlaşya katkıda bulunduğunu savunmuştur (Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society, 2005). Bu yolla paylaşılan miras kavramı ile ilişkili olarak sınırların değiştirilmesi sırasında miras kavramının farklı toplumlar tarafından değer kazandığı durumlarda; farklı bakış açılarının kabul edilmesi ile sağlanan uzlaş ve diyalog ortamının barışçıl ve demokratik toplumlar yanı sıra uluslararası alanda barış inşası gibi konulara hizmet ettiği savunulmaktadır (Şekil 6).

ICOMOS'un yayınladığı Quebec Bildirgesi (2008), somut ve somut olmayan mirasın korunmasında, özellikle farklı topluluklarca yeniden anlamlandırılan ortak mirasın dinamik ve yaşayan bir yapı olduğunu vurgulamıştır. Bildirge, yerin ruhunu koruyacak kapsayıcı yönetim planları ve kültür politikalarının önemine dikkat çekmiş; nesiller arası bilgi paylaşımı, eğitim, farkındalık ve dijital teknolojilerin kullanımını öne çıkarmıştır. Bu sayede ortak mirasın yaşayan bir miras alanı olarak yerin ruhunu koruyabileceği vurgulanmıştır (The Quebec Declaration on the Preservation of the Spirit of the Place, 2008)

Avrupa Konseyi'nin Bakü Deklarasyonu'nda (2008), kültürlerarası diyalog ve barış inşasında ortak eylem planları ve projelerin üretiminin, sınır ötesi girişimlerin güçlendirilmesi ve farklı kültürlerin takdir edilmesi ile anlaşılabilirliğini artırarak sosyal uyumu ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden kültürel politika ve programların desteklenmesi yer almaktadır (Baku Declaration on the Promotion of Intercultural Dialogue, 2008). Devamında Kültürlerarası Diyaloga İlişkin Resmi Rapor'da özellikle çatışma durumundaki kültürler arasında barış inşası ve diyalog sağlanması konusunda uluslararası ölçekte hassasiyetlerin eğitim ve farkındalık programlarıyla anlaşılır kılınması, ortak kültür, sanat ve spor aktiviteleri için diyalog mekânlarının tasarlanması ve medyanın bu bağlamdaki katkılarının vurgulanmasına yönelik ilkeler tanımlanmıştır (White Paper on Intercultural Dialogue, 2008) (Şekil 6).

Şekil 6. Faro Sözleşmesi ve Kültürlerarası Diyaloga İlişkin Resmi Rapor gibi metinlerde geçen miras algısı ve sorumluluklarda ortak mirasa ilişkin temel kavramlar (Bilgiç Elmas, 2024)

UNESCO tarafından hazırlanan Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (2003) kapsamında somut olmayan kültürel mirasın korunmasının, kültürel kimliğin, kültürel çeşitliliğin ve ortak mirasın korunması açısından büyük öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte sözleşmede kültürel çeşitlilik ve ortak mirasın korunmasının insan hakları ve uluslararası işbirliği bağlamında ele alınması gerektiğinin altı çizilmiştir (Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, 2003). Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi'nde (2005) ise kültürel çeşitliliğin ortak mirasın parçası olduğu ve insan haklarının bir parçası olarak kültürel haklar kavramlarının altı bir defa daha çizilmiştir. Söz konusu vurgularla ilişkili biçimde kültürel ifadelerin çeşitliliği bağlamında

Sonraki süreçte İnsani Değer Olarak Miras ve Peyzaj hakkında Floransa Bildirgesi (2014) olarak belirlenen çerçevede, ICOMOS'un yol göstericiliğinde, kültürel çeşitliliğin ifadesi olarak ele alınan kültürel miras ve peyzaj değerleri aracılığı ile kültür tartışmalarının yeniden ele alınması hedeflenmiştir. Merkezine insanın konulduğu tartışma kapsamında; kültürel miras, "barış ve birlikteliğin bir tanığı" olarak ele almaktadır. Kültürel mirasın karşı karşıya kaldığı birçok tehdit karşısında kültürel kimlik değerlerinin turizm ve dijital teknolojiler gibi araçlar aracılığı ile paylaşımı, yerel toplulukların koruma sürecine katılımı ve mirasa değer veren her türlü kültür grubuna saygılı bir yaklaşım geliştirilmesi gibi temel ilkeler önerilmiştir (İnsani Değer Olarak Miras ve Peyzaj Hakkında Floransa Bildirgesi, 2014).

AB'nin sırasıyla 2014 ve 2016 yıllarına tarihlenen "Avrupa için Kültürel Mirasa Entegre Bir Yaklaşım Doğru" ve "Uluslararası Kültürel İlişkilere Yönelik Bir AB Stratejisine Doğru" metinleri aracılığı ile toplumlararası barış inşası için hoşgörünün teşvik edilmesi yanı sıra miras konusunda işbirliği çalışmalarının güçlendirilmesi kültürlerarası ilişkilerde temel stratejiler olarak belirlenmiştir. Barış inşası için kültürlerarası ilişkilerde kültürel bağlam ve yerel hassasiyetlere dikkat edilmesinin önem taşıyacağının altı çizilmiştir. Bu amaç doğrultusunda birleştirici unsurlar olarak mevcut işbirliği çerçeveleri, finansman araçlarından (tematik ve coğrafi programlar gibi) ile ortak kapasite geliştirme programlarından, kültürel ve yaratıcı endüstri ağlarından (Avrupa Kültür Başkentleri ve yenilikçi ortaklıklar gibi) yararlanılması önerilmiştir (Towards an integrated approach to cultural heritage for Europe, 2014) (Towards an EU strategy for international cultural relations, 2016).

Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda temelde barış olmadan sosyal ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilemeyeceği belirtilmiştir. Bu bağlamda 16. hedef olarak belirlenen "barış, adalet ve güçlü kurumlar" başlığında kapsayıcı ve demokratik toplumlar yanı sıra diyalog ve uluslararası işbirliği ile insan haklarına saygılı ve hoşgörülü kurumların ve buna olanak sağlayan eğitim programlarının altı çizilmiştir⁷. Avrupa Konseyi'nin 21. Yüzyıl İçin Avrupa Miras Stratejisi (2017) ise kültürel mirasın, kültürlerarası diyalog, barış ve hoşgörü için bir buluşma alanı olarak teşvik edilmesini önermektedir. Miras alanlarının erişilebilirliğini artırarak ve bilgi paylaşımı imkânı sağlayarak, farklı gruplar arasında diyalog ve uzlaşıya katkı sağlanabileceği ifade edilmiştir (European Cultural Heritage Strategy for the 21st century, 2017).

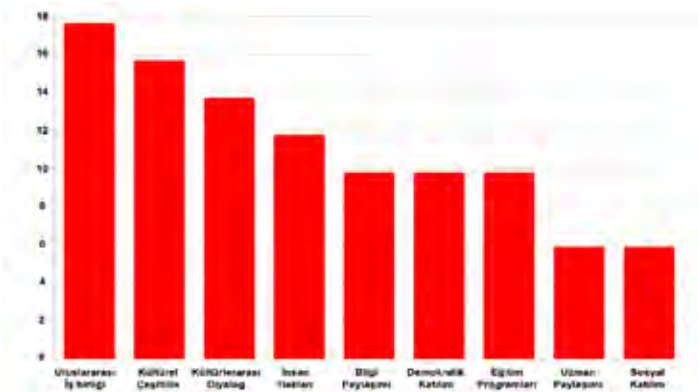
ICOMOS tarafından 2017'de yayınlanan Miras ve Demokrasiye İlişkin Delhi Bildirgesi'nde, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğ-

rultusunda insan temelli ve kültür odaklı bir yaklaşım (*people-centric, culture-specific approach*) esas alınmıştır. Bu doğrultuda bildirgede miras; topluluklar, komşu ülkeler ve daha geniş bölgeler arasında paylaşılan ve kültürel etkilerin karışımını yansıtan ve yenilenemez bir kaynak olarak tanımlanmıştır. Mirasa erişim hakkını, toplumu oluşturan tüm kesimler için temel bir insan hakkı olarak tanımlayarak; farklı kültürler için demokratik katılım konusu vurgulanmıştır. Bu bağlamda çeşitlilik, çoğulculuk, karşılıklı saygı ve barışçıl bir arada yaşam kavramlarına değinilerek; bireysel inançlara ilişkin ritüellerin sürdürülmesi ve çok kültürlü mirasın korunmasının desteklenmesi gerekliliği belirtilmiştir (Delhi Declaration on Heritage and Democracy, 2017).

AB tarafından 2018 yılının yeniden Avrupa Kültürel Miras Yılı olarak belirlenmesinin ardından "paylaşılan miras" teması ön plana çıkarılmıştır⁸. Bu bağlamda Europa Nostra'nın "Paylaşılan Miras-Paylaşılan Değerler (*Sharing Heritage-Sharing Values*)" projesi, Avrupa'da ortak bir tarih ve kimlik vurgusunu güçlendirmek ve mirası tüm kesimler için erişilebilir kılmak konusundaki farkındalığın artırılmasını amaçlamaktadır⁹. Bu kapsamda hazırlanan Berlin Eylem Çağrısı'nda (2018), önemi vurgulanan eylem planlarında belirtilen temel ilkeler; çok paydaşlı katılım, kültürel mirasın kültür politikaları ve finansman çerçevesinde önceliklendirilmesi, kapsayıcı yönetim modeli içinde farklı ölçeklerde diyalog ve işbirliği sağlanması, eğitim ve araştırma faaliyetleriyle desteklenmesi ve bilgi paylaşımını sağlayacak kapsamlı bir platform oluşturulmasıdır (Berlin Eylem Çağrısı Avrupa'nın Geleceği için Kültürel Miras, 2018). Söz konusu yıl kapsamında çeşitli bölgelerdeki birçok anıt, sit alanı ve etkinlik kamuya açık hale getirilmiştir. Ayrıca "Barış İçin Avrupa genelinde çanları çalın" (*Ring bells across Europe for peace*) etkinliği ile I. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin 100. yılı ve 30 Yıl Savaşları anılarak, kültürel mirasın korunmasında barışın önemine vurgu yapılması hedeflenmiştir¹⁰.

ICOMOS, 1982'den bu yana her yıl 18 Nisan'da belirlenen bir tema çerçevesinde Uluslararası Anıtlar ve Sitler Günü'nü kutlayarak kültürel mirasın korunmasına dair farkındalık yaratmayı hedeflemektedir. 2020 yılı teması "Ortak Kültürler, Ortak Miras, Ortak Sorumluluk (*Shared Cultures, Shared Heritage, Shared Responsibility*)" kapsamında, hızlı nüfus değişimi, çatışma ve iklim değişikliği gibi küresel sorunlara karşı farklı kültürel grupların ortak miras değerlerini koruma ve yönetimde ortak sorumluluk alması vurgulanmıştır (ICOMOS, 2020). 2021 yılı teması da buna benzer şekilde seçilen "Karmaşık Geçmişler: Çeşitlilikleri Gözetken Gelecekler (*Complex Pasts: Diverse Futures*)" teması ile kültürel mirasın geleceğe taşınmasında farklı kültürlerle saygılı yaklaşımla-

rın önemine dikkat çekmiştir (ICOMOS, 2021). Kültürlerarası diyalog, barış inşası ve mirasa demokratik katılım gibi konularda faaliyet gösteren Bizim Dünya Mirasımız (*Our World Heritage*) ve Uluslararası Vicdan Mekânları Koalisyonu (*The International Coalition of Sites of Conscience*) gibi miras ağları, bu alanlarda aktif çalışmalar yürütmektedir. Bu ağlar, “Gelecek Nesiller İçin Mirasın Yorumlanması ve Sunumu - Hak ve Barış Tesisi İçin İstenmeyen Mirasın Yorumlanması ve Sunumu” (*Heritage Interpretation and Presentation for Future Generations - Interpretation and Presentation of Contested Heritage towards Truth and Peace-building*) başlıklı uluslararası seminer gibi etkinliklerle tartışma ortamları oluşturarak, söz konusu konulara katkıda bulunmaktadır¹¹.

Şekil 7. Uluslararası ilkesel metinlerde ortak miras kavramı ile ilişkili yoğun olarak kullanılan anahtar kelimeler ve yoğunlukları (Bilgiç Elmas, 2024)

Şekil 8. Uluslararası ilkesel metinlerde ortak/paylaşılan mirasın korunmasına ilişkin ilkeler (Bilgiç Elmas, 2024)

1930’lu yıllardan günümüze kadar incelenen metinler aracılığı ile kültürel mirasın değişen kapsamı içinde, başlangıçta anıt temelli ve malzeme odaklı somut tanımlardan, zamanla somut ve somut olmayan unsurların bir arada korunmasını ve kültürel çeşitliliğin ortak miras olarak kabul edilmesini içerecek şekilde genişlediği görülmüştür. Bu doğrultuda, incelenen ilkesel metinlerde mirasın çok kültürlü tanımlarına imkân verilmesi ile ortak miras ve paylaşılan miras tanımları ve bu bağlamda öne çıkan sorumluluklar arasında sırasıyla uluslararası işbirliği, kültürel çeşitliliğin korunması, kültür-

lerarası diyalog ve etkileşim, insan haklarına saygı, bilgi paylaşımı, toplumların koruma sürecine demokratik katılımı, eğitim, uzman paylaşımı ve katılımcı süreç yönetimi yer almaktadır (Şekil 7, 8). Kültürel mirasın genişleyen kapsamı içerisinde ve barış inşasında yeni bir bakış açısı olarak öne çıkan ortak/paylaşılan miras düşüncesinin, kapsayıcı, birleştirici, örgütleyici, kültürlerarası diyalog aracı, uluslararası hoşgörü ve barış simgesi olması gibi potansiyeliyle alana katkı vereceği düşünülmektedir.

4. Değerlendirme ve Sonuç: Ortak Mirasın Korumanın Dünya Barışına Katkısı

Paylaşılan kültürel miras üzerinde işbirliği, tarihimiz hakkında eleştirel çalışmalara katkıda bulunarak, geçmiş ile bugünün karşılıklı anlayışını genişletmektedir. Değerlerin paylaşımı, evrensellik anlayışına dayanmaktadır ve bu, paylaşılan mirasın geliştirilmesi anlayışının ortak paydasıdır. Ayrıca, diplomaside kamusal veya ekonomik bakış açısıyla önemli bir rol oynamakta, kültürel mirasın uluslararası ilişkilere dâhil edilmesi sırasında Taraf Devletlerin görünürlüğünü artırmaktadır. Bu durum, eğitim, bilgi ve uzman alışverişi, somut olmayan mirasın tartışılması veya taşınmaz somut kültürel mirasın yeniden şekillendirilmesi ile gerçekleşmektedir.

Mevcut siyasi sınırların ötesinde, bir medeniyetin veya kültürün ortak izlerine sahip farklı devletler, değerlerini belgelemek, sunmak ve korumak üzere birlikte çalışma potansiyeline sahiptirler. Devletlerin geçmişte ve günümüzde yaşadıkları anlaşmazlıklar, savaşlar bir kenara bırakılarak yaşayan ortak değerlerin tespiti, belgelenmesi ve korunması için farklı ülkelerin uzmanları aynı masa etrafında toplanmaktadır. Taraf Devletlerin bir araya gelerek ortak proje üretmeleri, ortak kültür varlıklarını belgeleyip sunmaları ve birlikte korumaları dünya barışına katkıda bulunacaktır. Bu çerçevede uzun yıllar çatışma halinde olan devletlerin ortak kültür mirasını korumak üzere bir araya gelmeleri “Çatışmaların Çözümü” için de önemli bir adım olacaktır.

Bu bağlamda uluslararası projeler ve sınır aşırı dünya miras alanları, uluslararası işbirliğini başlatma fırsatı sunmaktadır. Uluslararası işbirliği, kültürlerarası diyalogu teşvik eder ve halklar arasındaki kültürel kimlik ve dayanışma konusundaki anlayışı geliştirir. Halklar arasındaki farklılıkların yanında çok fazla ortak yanların da bulunduğu fark edilmesini sağlayarak barış ve işbirliği yapılmasına katkı sağlayacağı düşünülebilir. Bu şekilde barışı ve güvenliği destekler ve ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda sorunların çözülmesine yardımcı olur. Bu bağlamda özellikle AB’nin desteklediği birçok ülkenin paydaşı olduğu geçmişi ve çatışma söylemlerini yeniden ele almayı ve kapsayıcı söylemlerle bütüncül ve birbirine bağlantılı politikalar üret-

menin yanı sıra geçmişin ortak ve paylaşılan yönlerini görünür kılarak barış inşasını hedefleyen çok sayıda proje bulunmaktadır.

Bu bağlamda, miras alanları için ulus aşırı yönetim ekiplerinin kurulmasını teşvik etmek ve alanları kültürler arası yollarla yeniden yorumlamak, hikâyenin çeşitli yönlerini anlatmak veya barışı vurgulamak için yeni stratejiler geliştirmek önerilebilir. Kültürel çeşitlilik ve barışı destekleyecek tematik çalışmalara önem verilmelidir. Ayrıca, bu konuda UNESCO'nun programları olan Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi (Intangible Heritage Convention, 2003), Dünya'nın Hafızası (Memory of the World) ve Barışın Gücü / Barış ve Diyalog (the Power of Peace/Peace and Dialogue) programları gibi çalışmalarla bağlantı kurmak da katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte, UNESCO'nun misyonu olan Dünya Barışı'nı sağlamaya katkısı açısından da uluslararası projelere önem verilmesi ve desteklenmelidir.■

**Melis Bilgiç Elmas, Arş. Gör., YTÜ,
Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü.**

**Aylin Akçabozan Taşkiran, Arş. Gör.
Dr., YTÜ, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık
Bölümü.**

Kaynaklar

- Akçabozan Taşkiran, A., & Binan, C. (2020). UNESCO World Heritage List and Transboundary Serial Heritage Concept: The Potential of Turkey. *Megaron*, 15(1), 67-83. <https://doi.org/10.14744/MEGARON.2020.39297>
- Baku Declaration on the Promotion of Intercultural Dialogue (2008). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382836> [Erişim tarihi: 01.07.2024].
- Berlin Eylem Çağrısı Avrupa'nın Geleceği için Kültürel Miras (2018). <https://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2019/04/Berlin-Call-Action-TUR.pdf>
- Bilgiç Elmas, M. (2024). Türkiye Trakya'sında 19. yüzyıl Ortak Geçmişinin İzleri ve Unutulan Miras Üzerine Bir Araştırma. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. (Sürmekte olan Doktora Tezi).
- Convention on Diversity of Cultural Expressions (2005). <https://www.unesco.org/creativity/en/2005-convention> [Erişim tarihi: 01.07.2024].
- Declaration of the Principles of International Cultural Cooperation (1966). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000047954>
- Declaration on Intercultural Dialogue and Conflict Prevention (2003). <https://ericarts-institute.org/web/files/131/en/Opatija-Declaration.pdf> [Erişim tarihi: 01.07.2024].
- Delhi Declaration on Heritage and Democracy (2017). https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/GA2017_Delhi-Declaration_20180117_EN.pdf [Erişim tarihi: 01.07.2024].
- Elizabeth, Y. (2010). Promoting Understanding of Shared Heritage (PUSH). İçinde I. Vinson (Ed.), *Shared Heritage, Shared Future* (ss. 9-13).
- European Cultural Heritage Strategy for the 21st century. (2017). <https://rm.coe.int/16806f6a03>
- Fairclough, G. (2009). *New heritage frontiers*. İçinde D. Therond & A. Trigona (Ed.), *Heritage and beyond* (ss. 29-42). Council of Europe Publishing.
- Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society (2005). <https://rm.coe.int/1680083746>
- Holtorf, C. (2010). *Ironie Heritage: overcoming divisions between communities through shared laughter about the past*. *Museum International- Shared heritage, shared future*, 62(1-2), 91-95.
- ICOMOS. (2020). *International Day for Monuments and Sites Theme 2020: Shared Cultures, Shared Heritage, Shared Responsibility*. https://www.icomos.org/images/2020-ICOMOS-18th_April-Sharedcultures_EN.pdf [Erişim tarihi: 02.06.2024].
- ICOMOS. (2021). *Complex Pasts: Diverse Futures*. <https://www.icomos.org/en/focus/18-april-international-day-for-monuments-and-sites/90551-18-april-complex-pasts-diverse-futures>
- İnsani Değer Olarak Miras ve Peyzaj Hakkında Floransa Bildirgesi (2014). https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0034953001536912096.pdf [Erişim tarihi: 03.06.2024].
- International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (The Venice Charter) (1964). http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0243704001536681730.pdf [Erişim tarihi: 05.06.2024].
- Küiver, J. (2022). *The Politics of Shared Heritage: Contested Histories and Participatory Memory Work in the Post-Colonial Urban Landscape*. İçinde M.-T. Albert, R. Bernecker, C. Cave, A. C. Prodan, & M. Ripp (Ed.), *50 Years World Heritage Convention: Shared Responsibility – Conflict & Reconciliation* (ss. 139-150). Springer.
- Lovrenovic, D. (2010). *Medieval Tombstones and Graveyards of Bosnia and Hum*. Sarajevo: Rabic.
- Pocock, D. (1997). *Some Reflections on World Heritage*. *Area* 29:3, 260-268.
- Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, UNESCO (2003). <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf> [Erişim tarihi: 08.06.2024].
- The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments (1931). http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0660984001536681682.pdf [Erişim tarihi: 08.06.2024].
- The Declaration of Amsterdam (1975). https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0458431001536681780.pdf [Erişim tarihi: 08.06.2024].
- The Nara Document on Authenticity (1994). https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0756809001536913861.pdf [Erişim tarihi: 08.06.2024].
- The Quebec Declaration on the Preservation of the Spirit of the Place (2008). http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0931825001587380615.pdf [Erişim tarihi: 08.06.2024].
- Towards an EU strategy for international cultural relations (2016). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN> [Erişim tarihi: 08.06.2024].
- Towards an integrated approach to cultural heritage for Europe (2014). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0477>
- Universal Declaration on Cultural Diversity (2000). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000127162> [Erişim tarihi: 6.07.2024].
- White Paper on Intercultural Dialogue (2008). https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf [Erişim tarihi: 6.07.2024].
- Witcomb, A. (2010). *Cross-Territorial Heritage Sites: towards a Cross-Cultural Heritage Practice*. The World Universities Congress, Theme 12: Protecting Cultural Heritage, 20-24 October. Çanakkale, Turkey.

Notlar

- 1: <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6077/> [Erişim tarihi: 15.06.2024].
- 2: <https://www.thewalkofpeace.com/promotion-materials/> [Erişim tarihi: 20.06.2024].
- 3: <https://whc.unesco.org/en/list/1567/documents/> [Erişim tarihi: 22.06.2024].
- 4: <https://whc.unesco.org/en/list/1567/gallery/> [Erişim tarihi: 21.06.2024].
- 5: <https://whc.unesco.org/en/list/1504/gallery/&index=1&maxrows=12> [Erişim tarihi: 23.06.2024].
- 6: <https://whc.unesco.org/en/story-abu-simbel/> [Erişim tarihi: 23.06.2024].
- 7: The 2030 Agenda For Sustainable Development <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20>

- Development%20web.pdf [Erişim tarihi: 6.07.2024].
- 8: <https://www.europeanheritagedays.com/EHD-Programme/Press-Corner/News/10-Themes-to-Explore-During-European-Year-of-Cultural-Heritage-2018> [Erişim tarihi: 19.07.2024].
- 9: <https://www.europanostra.org/eu-supports-europa-nostra-network-project-sharing-heritage-sharing-values;> https://icom-europe.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/24/2018/12/1.Shared_heritage__NC.pdf [Erişim tarihi: 16.07.2024].
- 10: <https://www.europanostra.org/united-nations-secretary-general-endorses-the-ringing-the-bells-for-peace-and-heritage-initiative/> [Erişim tarihi: 19.07.2024].
- 11: <https://www.ourworldheritage.org/eventspage/interpretation-and-presentation-of-contested-heritage-towards-truth-and-peace-building> [Erişim tarihi: 25.07.2024].

Cultural Heritage for World Peace: The Concept of Shared/Common Heritage in International Doctrinal Documents

The role and contributions of cultural heritage in sustaining world peace are increasingly important in the international conservation field. International organizations such as UNESCO, ICOMOS, the Council of Europe, and the European Union have taken significant steps, particularly since the last quarter of the 20th century, by developing principled documents that emphasize the unifying values of cultural heritage. This study examines how shared/common heritage can be addressed in current conservation discipline through strategic approaches based on dialogue and cooperation, enabling pluralistic and inclusive heritage narratives and cultural policies in the face of contemporary dynamics. Furthermore, the study provides illustrative cases and proposals on how cultural heritage can effectively promote understanding and cooperation among different communities.

Within the methodology of this paper, the current definitions of the concept of shared/common heritage in 33 international doctrinal documents developed by various international organizations are examined, along with principles within the conservation discipline that could contribute to peacebuilding. The documents emphasize the contributions of the shared/common heritage concept to the field of conservation, highlighting responsibilities such as international cooperation, protection of cultural diversity, intercultural dialogue, respect for human rights, democratic participation, scientific research and education programs, expert and information exchange, and participatory process management.